

4 film fra Australien

Ib Lindberg

Man laver også film i Australien. Ja, naturligvis gør man det. I et land, hvor man har råd til at bygge dyre operahuse og engagere Joan Sutherland for hele sæsoner, og hvor man har modtaget Nobelprisen i litteratur, der laver man naturligvis også film. Man laver ovenikøbet så mange film, at jeg på grundlag af de fire, jeg har set, ikke kan begynde at finde fællesnævnerne og lave generaliseringer. Jeg kunne måske sige, at australske film er meget bredt og sindigt fortalte («Det er også et stort land,» som Ebbe Iversen sagde, mens vi sad og så »Caddie« sammen), at den tekniske standard i australsk film er meget høj, at skuespillerstilen er endog meget naturalistisk, eller at australsk film tilsyneladende ikke beskæftiger sig med døgnaktuelle forhold, men foregår i en nærmere eller fjernere fortid. Det gælder i alle tilfælde de fire film, jeg har set, men det gælder sikkert ikke nummer fem og seks.

Australsk film er ikke en af disse pludselige laviner af kunstnerisk og tematisk eksotisme som f. eks. den fransk-canadiske film eller den brasilianske cinema novo, da de meldte deres ankomst for nogle år siden. Man har hele tiden lavet film i Australien. Det er kun et samspil af kunstnerisk overskud og økonomiske støtteordninger, der pludselig har skabt australske film af en sådan standard, at de er roget ud på verdensmarkedet. Nogle stykker blev

præsenteret ved en australsk filmuge i København for nylig, og et par stykker er blevet importeret til kommerciel forevisning i Danmark. Og der kommer sikkert flere. Efter interviews at dømme er optimismen stor blandt australske filmfolk. De bedste af de senere års film har opnået kolossal succes i deres hjemland, succes, der næsten kan måle sig med »Jaws«, og det betyder meget i et land, hvor biografbesøget er så stort, at det til trods for landets beskedne indbyggertal gør Australien til Hollywoods femtestørste oversøiske marked (næst England, Tyskland, Italien og Frankrig).

Strengt taget fortæller de australske film, jeg har set, ikke så meget om Australien selv. Det kan måske være en bagdel, hvis det først og fremmest er ens nysgerrighed overfor eksotiske miljøer, der har drevet en ind for at se filmene. Men der står jo ikke skrevet nogen steder, at et lands filmkunst skal afspejle dets historie og dets samfund dokumentarisk og minutiøst. (Det ville se kønt ud for dansk film, hvis det var tilfældet). De fire film, jeg skal omtale lidt mere detaljeret, er allesammen case-histories, men de er ikke abstraktioner. Man kunne måske snarere kalde dem miniaturer, der afbilder hvert sit lille hjørne af tilværelsen og historien, så hvis man har ånds-nærværelse nok til at kigge om bag hovedpersonerne, kan man også få noget at vide om Australien selv.

MAD DOG

er den mest historisk bevidste af de australske film. Det er tillige den mest kommercielle, og det er den af dem, der foregår tidligst i Australiens historie. Den er instrueret af Philippe Mora, som vi tidligere har stiftet bekendtskab med i Danmark via hans to kompilations-film »Swastika«, der var i biografudlejning, og »Brother, Can You Spare a Dime?«, der blev vist på TV for et par år siden.

»Mad Dog« lader sig rubricere som en australsk western, og en eller anden original sjæl har da også fundet på at tildele den en John Ford Memorial Prize som årets bedste western 1976. (Om ikke andet fortæller det noget om amerikansk westerns standard i disse år). Den handler om den legendariske bushranger (en australsk desperado eller outlaw, eller hvilket dansk ord man nu kan finde på) Daniel Morgan, der i 1860'erne hjemsøgte New South Wales og Victoria, og som i sin samtid opnåede en slags Robin Hood-status. Daniel Morgan blev af myndighederne betragtet med den største rædsel, og man sparede ingen anstrengelser for at få ham tilintetgjort. Alligevel varede det adskillige år og kostede en del menneskeliv, før man til sidst fik ham dræbt. En geskæftig politifuldmægtig, som havde været særlig ydmyget af Morgans åbenlyse frækheder, havde forlæst sig på Darwin, og efter Morgans død lod han hans hoved skære af og sende til undersøgelse hos en professor, der skulle bevise, at Morgan var en slags missing link. Han lod også hans scrotum skære af og lave om til tobakspung. Sagen vakte stor forargelse i samtiden og bidrog yderligere til Morgans glorificering som martyr.

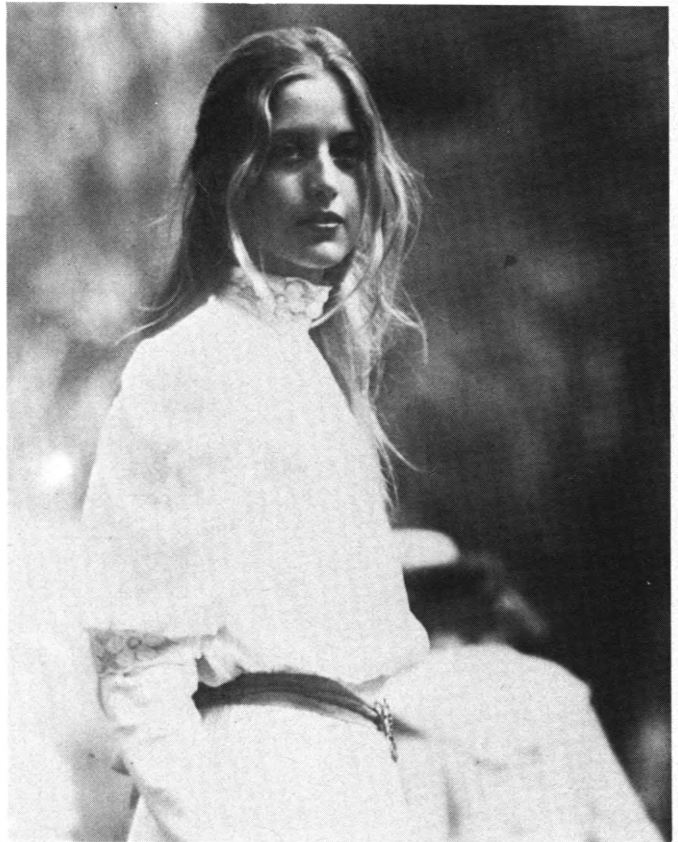
Mora skildrer Daniel Morgan som et hjælpeløst offer for sin egen myte, et åndeligt retarderet og hævnøstøgt og barnligt selvcentreret menneske, der til sidst i et anfald af livslede og klynkende selvynk lader sig dræbe. Hans reaktioner og handlinger ligger foruroligende nær det psykopatiske eller måske snarere det infantile. Dennis Hopper, der spiller titelrollen, leverer en ganske overbevisende præstation, måske sin bedste til dato. Han suppleres af en lang række gode birolle-skuespillere, hvor især Frank Thring som den lede politifuldmægtig Cobham er formidabel. Filmen er helt optaget på locations og er utrolig smukt fotograferet. Der er bunkevis af lokalkolorit i filmen, fra guldfelternes shanty-towns til sheep stations og velstående farme.

Det ville være usandt at kalde »Mad Dog« for den store kunstneriske åbenbaring. Den virker lovlig løs i strukturen, og den er garneret med lidt for mange kommercielle gimmicks i form af blod og vold. Men den styrer sig fri af de freudianske skær, der gjorde en film som »Dirty Little Billy« så ulidelig, og selv om dens episodiske form forråder dens muligheder som reel spændingsfilm, er den stadigvæk ganske underholdende og ikke nær så opløst, som interviews med Mora har ladet én frygte.

PICNIC AT HANGING ROCK

foregår i året 1900. Dens plakatslaglinie fortæller ganske præcist, hvad filmen handler om: »På Skt. Valentines dag år 1900 tog en pigeskoleklasse på udflugt til Hanging Rock – nogle kom aldrig tilbage«.

Historien hviler – ligesom i »Mad Dog« – på en virkelig hændelse. Under udflugten til klippekuden Hanging Rock forsvandt tre skolepiger og en lærerinde sporløst. En af pigerne blev siden fundet, men hun var ude af stand til at huske, hvad der var foregået. De andre blev aldrig fundet, og den dag i dag er deres forsvinden et uopklaret mysterium. Det er en god historie at bygge en gyser over.

Scene fra »Picnic at Hanging Rock«.

Den har kun én mangel, og det er netop den manglende løsning på mysteriet. Instruktøren Peter Weir og hans manuskriptforfatter, Cliff Green, har dristigt nok undgået at digte en forklaring på filmens mystiske hændelser, og selv om det nok vil irritere andre end Ekstrabladets anmelder, må man sige, at det måske netop er denne konsekvens, der gør filmen så spændende.

Weir og Green har altså stået med det problem at skulle lave en gyser, der for det første foregår i et solbeskinnet australsk sommerlandskab, og som for det andet slet ikke rummer gys, og som for det tredje slet ikke har nogen logisk afslutning. Jeg synes, de har skilt sig formidabelt fra opgaven. »Picnic at Hanging Rock« er gennemsyret af en ulykkesvanger, tung og hermetisk tillukket atmosfære, der konstant rummer varsler om frygtelige og usigelige rædsler, men som aldrig lod mig sidde tilbage med følelsen af at være blevet snydt, når rædslerne udeblev.

For at skabe filmens gotiske atmosfære har Weir og Green måttet gribe til en vis overtydelighed, som nok vil genere nogle tilskuere, selv om gratie og diskretion just ikke er det mest almindelige træk ved gyserfilm. Allerede under filmens første billede citeres Poe verselinie »All that we see or seem is but a dream within a dream«, og så bygges der effektfuldt op til udflugten: Mirandas forkyndelse af, at hun snart vil forsvinde, samtalen i vognen på vej til Hanging Rock, »der har ligget en million år dér og bare ventet på os«, og lærerinden Miss McCraws henførte beskrivelse af klippekuden (som desværre ikke er oversat på filmens danske undertekster). Senere følger den mystiske episode med urene, der er stoppet præcis kl. 12.

I mangel af en logisk forklaring på pigernes mystiske forsvinden griber filmen til den symbolik, der kan hentes i selve episoden. Det er således ikke tilfældigt, at filmen

udspiller sig i året 1900 med indgangen til et nyt århundrede og i victorianismens sidste dage. Pigeskolen hviler i en em af konservatisme, victorianisme og boudoir-formalisme, af korsetter, gækkebreve og tugt og dannelse. Da de unge piger forlader picnic-selskabet for at »tage nogle mål af klippen«, fortæller filmen os ikke, hvor de forsvinder hen, men vi ved, hvad de forlader, og på vejen op på den mystiske og uudforskede klippeknode smider de korsetterne og strømperne, og som hypotiserede kravler de til vejrs på klippen, der i Peter Weirs billeder formelig lurer på dem. Det er meget effektfuldt lavet.

Resten af filmen koncentrerer sig om eftersøgningen og rørelserne hos de mennesker, der er blevet tilbage; den unge englænder, der er den sidste, der har set pigerne, før de forsvandt, og de tilbageværende elever og lærere på pigeskolen, der hver især krakelerer, både under indflydelse af det, der er sket, men også ved udsigten til det, der snart vil komme. Filmen rummer endnu to dramatiske dødsfald, der ikke gør mystikken mindre.

Peter Weir dynger symbol på symbol i filmens løb, og det kræver ikke så lidt ånds nærværelse at få lagt alle brikkerne på plads. Parallellen mellem de unge hvidklædte piger og søens svaner, sammenligningen mellem Botticellis Venus og Miranda, der fører sine veninder op på Hanging Rock, Sara, der ligger død i drivhuset, politimandens kone, der sidder panisk fastfrosset foran et ur, der tilsyneladende også er gået i stå kl. 12 ...

»Picnic at Hanging Rock« er en besættende film, gennemført med stor stilfornemmelse og fotograferet i ulmenfarver af Russell Boyd, der har studeret sine impressionistiske malere grundigt.

CADDIE

handler om en ung kvindes kamp for at skabe sin egen tilværelse på trods af ret urimelige vilkår. Filmen er coproduceret af »The International Women's Year«, men den fremtræder ikke som noget lærestykke i kvindefrigørelse. Tværtimod kunne man lidt onskabsfuldt kalde den for en »damefilm« i gammeldags forstand, ikke så lidt føljetonpræget i sin historie om den stakkels Caddie, der må gå så gruelig meget igennem, før hun til sidst finder lykken. Men der er nu ingen grund til at være onskabsfuld overfor filmen, for den er meget bedre og langt mindre bastant, end dens kolportagehistorie lader en ane.

»Caddie« udspiller sig i Sydney i 20'erne og 30'erne. Titelpersonen er en ung kvinde fra de bedre kredse, der bliver svigtet af sin mand, og som så står alene sammen med deres to børn. Hun slår sig ned i et fattigt kvarter af byen og finder arbejde som barpige. Hun har et par mislykkede affærer, og da forholdene bliver hende for besværlige, må hun sende sine børn på et hjem. Da depressionen kommer, bliver det endnu værre, men Caddie klarer sig igennem på sin egen viljestyrke og med flinke menneskers hjælp. Til sidst er hun så godt kørende, at hun kan få sine børn tilbage fra hjemmet.

Instruktøren Donald Crombie har bygget sin film på et anonymt memoireværk, så i lighed med de to førnævnte film bygger »Caddie« altså angiveligt på virkelige begivenheder. Filmen er fortalt i en usædvanlig langsom rytme, ganske blottet for effekter og dramatisk bølgegang af nogen art. En af mine kolleger kaldte filmen for »slap«. Det er måske en smagssag, om man bryder sig om en vandret episk historie af denne type, men slap synes jeg nu ikke, man kan kalde den. Det er en film, der er fortalt i en meget lapidarisk stil, som gør meget lidt ud af at

psykologisere personer og hændelser, men som smukt observerer og registrerer. Det er naturligvis ikke en tillempet cinéma-vérité-film, men dens naturalisme er meget konsekvent, og det er noget, som i alle tilfælde jeg personligt holder meget af.

»Caddie« er en vældig flot film. Den er meget smukt fotograferet, ikke mindst i interiørerne, hvor fotografen Peter Jones i bedste Unsworth-stil kører med low-key lys og på fuld blændeåbning. Tidsbilledet er tegnet med stor omhu og med mange props og kostumer, og hvis filmen virkelig er lavet for under 400.000 dollars, som det hævdes i pressemeddelelsen, er det mirakuløst. Det kunne man ikke engang lave den for i Danmark. Det allerbedst ved »Caddie« er skuespillerne, der underspiller prægtigt. Australien synes virkelig at have bunkevis af gode film-skuespillere. Helen Morse, der også spillede den franske lærerinde i »Picnic at Hanging Rock«, er fremragende i titelrollen. Det er ikke mindst hendes fortjeneste, at filmen er så seværdig, som den er.

THE DEVIL'S PLAYGROUND

foregår i 1953 på en katolsk klosteskole for drenge. Filmen fortæller om drengenes vanskeligheder i det tillukkede og skyldbevidste miljø, om deres pubertetsproblemer, deres drømme, deres sex-fantasier og deres dårlige samvittighed. Den fortæller også om den gruppe brødre, der tager sig af drengenes opdragelse og undervisning, og som dybest set har de samme problemer, de samme frafald og den samme tvivl som de halv voksne drenge. Det er igen – ligesom »Caddie« – en film uden nogen bærende intrige, fortalt i en rolig og flydende stil, der følsomt, men uden det store engagement registrerer dagligdagens hændelser.

Men »The Devil's Playground« er ikke nogen kold film, ikke nogen moraliserende pegefinger. Instruktøren og manuskriptforfatteren Fred Schepisi kender tilsyneladende miljøet godt, og hvad der i teorien kunne være blevet en gumpetung og halvpinlig moralitet om splittede sjæle og ulykkelige børn med masturbations-komplekser og kirkens repressive og menneskefjendske selvtilstrækkelighed, har han forvandlet til en nær og varm og kærlig skildring af mennesker, der i deres søgen efter et ståsted, efter sjælefred og efter et tegn på Guds tilstedeværelse er meget menneskelige. Han hjælpes godt på vej af sine skuespillere, der rammer tonefaldet mageløst godt og præcist.

»The Devil's Playground« forekommer umiddelbart at være den mest vellykkede af de australske film, jeg har set, men dens kommercielle muligheder er straks mere tvivlsomme, og det er næppe en film, vi skal vente at se i biografdistribution i Danmark. Hele filmens problematik og dens miljø er naturligvis også så lidt australsk, som noget kan blive, men det har selvsagt ikke noget med dens kvaliteter at gøre.

DESUDEN

blev der i den australske filmuge vist to film af instruktøren Ken Hannam, »Break of Day«, en amour fou-historie, der udspiller sig i 1915 i en lille provinsby, og »Sunday Too Far Away«, der foregår blandt fåreklydere en gang i 50'erne. Jeg fik ikke set disse to film, men kolleger fortæller mig, at den sidstnævnte var ganske udmærket.

En australsk filmmelder fremhæver en ny film, »Pure Shit«, som den måske bedste australske film til dato. Den foregår i junkie-kredse i vore dages Melbourne. Man laver altså også samtidsskildringer i Australien.